

O‘ZBEK VA YAPON TILIDA MAJHUL NISBATNING O‘XSHASH VA FARQLI JIHATLARI

Asatullayeva Dilrabo G‘ulomovna

O‘zbekiston davlat Jahon tillari Universiteti

Lingvistika fakulteti 2-bosqich magistranti

Email: asatullaevadilrabo88@gmail.com

Annotatsiya: Yapon tilida fe‘l so‘z turkumi ko‘lamidagi majxul nisbatning qo‘llanilishi va ishlatilishi haqida fikr mulohaza yuritimiz.

Kalit so‘zlar: men, bilvosita majhul nisbat, yapon tilida fe‘llar, o‘timli fe‘l.

Annotation: in the Japanese language, we express our opinion on the application and use of the compound ratio in the scale of the verb constellation.

Keywords: I, indirect majhul ratio, verbs in Japanese, transitive verb.

注釈: 日本語では、動詞の星座のスケールでの複合比の適用と使用について意見を表明します。

キーワード: 私、間接majhul比、日本語の動詞、他動詞。

O‘qish, izlanishga hech qachon kech emas. Kelib, kasb o‘rganayotganingiz ertangi kuningizga befarq emasligingizdan dalolat. Biroz qiyin bo‘lar. Lekin o‘zingizni, farzandlaringiz kelajagini o‘ylasangiz, shunga qunt qiling. Qiyinchilik o‘tib ketadi, siz boyluk yaratayapsiz, - dedi Prezident Sh.Mirziyoyev¹⁴

¹⁴ www.prezident.uz O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoevning O‘qituvchi va murabbiylar kuniga bag‘ishlangan tantanali marosimdagi nutqi 13.05.2022-y.

Yapon tilida o‘zbek tiliga o‘xshash grammatikalar ko‘p. Yapon xalqi uchun o‘zbek tilida so‘zlashuvchilar uchun qiyin emas, chunki gapning kesimi so‘zlarning oxirida joylashgan va jumalarning so‘z tartibi taxminan bir xil, ammo tushunish qiyin bo‘lgan ba’zi grammatikalar mavjud. Majhul nisbat tushunchasi shu jumladandir.

Majhul nisbat tushunchasi-bu gapning egasi noma’lum yoki ish harakat kimdur tomonidan bajarilganda ishlatiladi. Va u ko‘pincha kundalik hayotda, darsliklarda va ommaviy axborot vositalarida qo‘llaniladi. Yapon tili ko‘pincha “men” bilan sub’ekt sifatida gapirilganligi sababli, harakatlar va harakatlarni bajarishda, albatta, harakatlar va harakatlarni qabul qilishda majhul nisbat ishlatiladi va ko‘pincha "men" bilan sub’ekt sifatida gapirishadi. Misol :

(私は) 姉のアイスクリームを食べてしまいました。

1) (men) Opamning muzqaymog‘ini yedim.

(私は) 姉にアイスクリームを食べられました

2) (men) Opam muzqaymog‘imni yedi.

1-gap va 2-gapda gapning egasi "men" dir. Shu 2 ta gapni o‘zbek tiliga tarjima qilsangiz, sal boshqacharoq gap kelib chiqadi.

1) Opamning muzqaymog‘ini yeb qo‘ydim.

2) Opam muzqaymog‘imni yeb qo‘ydi.

O‘zbek tiliga tarjima qilinganda 1-va2- gaplar turlicha tarjima qilinadi. 1-gapning egasi "men", 2-gapning egasi esa "opam". Albatta, 2-gapni "men" sub’ekt sifatida tarjima qilish mumkin, lekin uni o‘zbek tiliga tarjima qiladigan bo‘lsak majhul nisbat bo‘lib, "men" sub’ekt emas balki, "muzqaymoq" sub’ekt bo‘ladi.

Shuning uchun majhul nisbatni tarjima qilishda bunday muammo kelib chiqadi. Biz ushbu ishimizda biz ana shunday muammolarga e’tibor qaratamiz, nima uchun o‘zbek tilida so‘zlashuvchilar uchun majhul iboralarni tushunish qiyinligi, tarjima qilishda qanday muammolar yuzaga kelishi va bu muammolarni yechishda qanday metodlardan foydalangan yaxshi degan mavzularni tahlil qilib chiqamiz.

Yapon va o‘zbek tillarida majhul nisbatdagi gaplar

Birinchiidan, nima uchun majhul nisbat yapon tilida tez-tez ishlatilishi haqida quyidagi 2 ta gapni ko‘rib chiqamiz.

- 1) シュミットさんは私にいけばなについて質問しました
- 2) わたしはシュミットさんにいけばなについて質問されました。

“Janob Shumitto menga ikebana haqida savol berdi”. Gapning asosiy qismi ya’ni markazi Shumittosan bo‘lib, “men” gapning to‘ldiruvchi qismi ya’ni fon qismi hisoblanadi.

Keyingi gapda esa, “Men janob Shumitto tomonidan ikebana haqida so‘raldim”. Bu gapda gapning egasi ya’ni markazi “men” bo‘lib, janob Shumitto gapning to‘liruvchisi ya’ni fon qismi hisoblanadi.

Ma’ruzachi voqeaning qaysi qismini markaz va qaysi qismini fon sifatida ko‘rishiga qarab, yaponcha ibora fe‘l shaklini o‘zgartiradi, masalan "Shumitto-san mendan ikebana haqida so‘radi" yoki "men Shumittosandan ikebana haqida so‘radim."

Biroq O‘zbek tilidagi passiv gaplar Yapon tilidagi passiv gaplardan farqli o‘laroq, kundalik suhbatda ko‘p qo‘llanilmaydi. Kundalik suhbatda ishlatiladigan majhul nisbatdagi gaplar juda kam. O‘zbek majhul nisbat gaplari ko‘pincha gazeta va yangiliklar kabi rasmiy maqsadlarda ishlatiladi.

Endi esa yapon tili majhul nisbat shaklidagi gaplarni ko‘ramiz.

1. 私は先生にほめられました。 ega 「私」 + ish-harakat bajaruvchi shaxs 「先生」 + kesim 「ほめられました」 .

1. 私は誰かに車をとられました。 ega 「私」 + ish-harakat bajaruvchi shaxs 「誰か」 + bilvositalikni yuzaga keltiruvchi bo‘lak 「車」 + kesim 「とられました」 .

2. この人は世界中で知られています。 ega 「この人」 + o‘rin-payt xoli 「世界中」 + kesim 「知られています」¹⁵

¹⁵ Minna no Nihongo yapon tili o‘quv qo‘llanmasining o‘zbek tilidagi tarjima va grammatik tahlili (I qism) Loyiha rahbari (プロジェクト担当) **Husanov Ravshanbek** 1-nashr: 2007 yil, fevral.

Birinchi, ikkinchi, uchinchi gaplarni ko‘rib, qo‘shimchalar o‘zgarishida biroz farq borligiga ko‘zimiz tushishi mumkin.

文1 : 先生は私をほめました — 私は先生にほめられました。

文2 : 誰かが私の車をとりました — 私は誰かに車をとられました。

文3 : この人を世界中で知られています — この人は世界中で知られています。 Birinchi va uchinchi gaplardagi to‘ldiruvchining egaga aylanishi va 「～を」 qo‘shimchasining 「～は」 ga aylanishi u qadar hayron qoldirmaydi, ammo ikkinchi gapdagi qo‘shimchalar va gap bo‘laklari tartibining o‘zgarishi biroz hayron qoldiradi. Ya’ni aniq nisbatdagi gapdagi私の車をbo‘lagi majhul nisbatdagi gapda ajralib ketgan va ikkisi ham alohida qo‘shimchalar bilan ifodalangan: 私は誰かに車をとられました。¹⁶

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI:

1. Minna no Nihongo yapon tili o‘quv qo‘llanmasining o‘zbek tilidagi tarjima va grammatik tahlili (I qism) Loyiha rahbari (プロジェクト担当) **Husanov Ravshanbek** 1-nashr: 2007 yil, fevral.
2. Minna no Nihongo I みんなの日本語 © by 3A Corporation 初級I翻訳・文法解説ウズベク語版 Tarjima va grammatik tahlil 2001-yil.
3. www.president.uz Prezident Shavkat Mirziyoyev Farg‘ona shahrida ochilgan kasb-hunarga o‘qitish markazi faoliyati bilan tanishdagi nutqi 13.05.2022 y.
4. <http://www.google.com>.
5. <http://wikipediya.com>
6. <http://ziyo.uz>
7. <http://bilirn;.com>
8. <http://referat.ru>

¹⁶ Minna no Nihongo I みんなの日本語 © by 3A Corporation 初級I翻訳・文法解説ウズベク語版 Tarjima va grammatik tahlil 2001-yil